

آیا بدون رفع تحریم‌ها و آماده‌سازی اجتماعی می‌توان ناترازی‌های اقتصاد ایران را درمان کرد؟

الزامات اصلاحات اقتصادی

خارجی نیز بهبود روابط بین المللی و کاهش محدودیت‌های ناشی از تحریم‌ها اهمیت زیادی دارد. تغییر جایگاه ایران در منطقه و جهان و ایجاد امکان تعامل گسترده‌تر با سایر کشورها می‌تواند به افزایش درآمد‌های دولت، بهبود تجارت خارجی و فراهم شدن منابع لازم برای اجرای اصلاحات اقتصادی کمک کند. افزایش درآمد‌های دولت نیز می‌تواند امکان جبران بخشی از هزینه‌های کوتاه‌مدت اصلاحات برای گروه‌های آسیب‌پذیر را فراهم کند و از این طریق به افزایش رضایت عمومی و تقویت سرمایه اجتماعی منجر شود.

این کارشناس اقتصادی همچنین اشاره کرد که در شرایط اضطراری دولت‌ها ممکن است مجبور شوند که دست به افزایش قیمت بزنند اما این به معنی اصلاحات نیست و نباید انتظارات زیادی از این روش داشت. جبل عاملی اشاره کرد که: «تاکید بر ضرورت اصلاحات جامع به این معنا نیست که در شرایط اضطراری نباید قیمت برخی کالاها را افزایش داد. برای مثال، اگر ادامه قیمت‌گذاری فعلی بنزین موجب تشدید مساله این نیست که چنین اقدامی نباید انجام شود؛ بلکه مساله آن است که نباید افزایش قیمت یک کالا را به‌تنهایی یک «اصلاح اقتصادی» جامع تلقی کرد و انتظار داشت چنین اقدامی اقتصاد ایران را متحول کند. اصلاحاتی که از سر اجبار و در واکنش به بحران انجام می‌شوند، حتی اگر ضروری باشند، به‌تنهایی نمی‌توانند آثار عمیق و پایداری ایجاد کنند.»

درمان یک بیمار اورژانسی

علی‌اصغر حسینی کارشناس اقتصادی، دو نگاه اصلی مربوط به اصلاحات اقتصادی را ارزیابی کرد و گفت: «در رابطه با اصلاحات اقتصادی در ایران، دو نگاه اصلی وجود دارد. نگاه نخست معتقد است اصلاحات اقتصادی باید پس از فراهم شدن مجموعه‌ای از پیش‌نیازهای سیاسی و اجتماعی انجام شود؛ یعنی ابتدا تدریجاً به‌طرف شود، دولت از حمایت و پشتیبانی اجتماعی بیشتری برخوردار شود و اصلاحات اجتماعی و سیاسی صورت گیرد و سپس زمینه برای اجرای اصلاحات اقتصادی فراهم شود.

بر اساس این دیدگاه، اجرای ناگهانی اصلاحات اقتصادی در شرایط فعلی می‌تواند هزینه‌های سنگینی ایجاد کند و بنابراین بهتر است تا فراهم شدن شرایط مناسب‌تر به تعویق بیفتد.

این کارشناس اقتصادی در رابطه با دیدگاه دوم اشاره کرد: «در مقابل، نگاه دوم بر این باور است که ایران سال‌هاست با تحریم و محدودیت‌های خارجی مواجه است و چشم‌انداز روشنی از رفع سریع این محدودیت‌ها وجود ندارد. بنابراین نمی‌توان سیاست‌گذاری اقتصادی را تا زمان حل همه مشکلات خارجی و سیاسی متوقف کرد.

برخی مشکلات اقتصادی ماهیتی فوری و اضطراری دارند

در ایران مورد استناد قرار گرفته است. تجربه مکرر اصلاح قیمت بنزین در کشور، نمونه‌ای روشن از نتایج این نگرش است. طی دو دهه گذشته، قیمت بنزین در چند مرحله با شوک‌های قابل توجه افزایش یافته است، از سهمیه‌بندی و جهش قیمت در سال ۱۳۸۶ تا اصلاحات سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹. با این حال، هیچ‌یک از این اصلاحات در حل مساله پارانه‌ها، رشد مصرف و عدم تعادل‌های بازار انرژی موفق نبوده‌اند. او در ادامه افزود: «اصلاحات اقتصادی، برخلاف نگرش تبیین سوم، در نقطه تقاطع «نظام حکمرانی»، «جامعه» و «بازار» قرار می‌گیرند. از همین رو، نهادها و نگرش نظام حکمرانی به اقتصاد، سطح سرمایه اجتماعی و نگرش جامعه به حکمرانی اقتصادی و در نهایت، محیط بین‌المللی که اصلاحات قرار است در چارچوب آن اجرا شود، همگی بر هزینه‌ها و موفقیت یا شکست اصلاحات اثر می‌گذارند. دلالت مهم نگاه تعادلی اقتصاد سیاسی به وضعیت کشور این است که اصلاح قواعد در یک حوزه، با داده‌شده فرض کردن قواعد در سایر حوزه‌ها، نمی‌تواند به بهبود پایدار منجر شود.

در این میان، حتی انتخاب بنزین به‌عنوان محل اصلاح قیمت نیز از منطق اقتصاد سیاسی به‌پرو می‌کند. به بیان دیگر، انتخاب بنزین خود بخشی از مساله تعادل اقتصاد سیاسی فرسایشی کنونی کشور است.»

این صاحب‌نظر معتقد است: «بزرگ‌ترین خطر تبیین سوم، تقلیل اصلاحات اقتصادی به یک مساله تکنیکی است. در اقتصادی که بحران‌ها به یکدیگر پیوسته‌اند، اصلاحات بخشی، حتی اگر بتوانند برخی عدم‌تعادل‌ها را موقتاً کاهش دهند، در بهترین حالت مسکنی موقت‌اند و صرفاً فشار را از یک نقطه به نقطه‌ای دیگر منتقل می‌کنند؛ در بدترین حالت، اما، مانند تجربه آبان ۱۳۹۸، هزینه‌های سنگین اجتماعی را بر جامعه‌ای بی‌چشم‌انداز تحمیل می‌کنند.»

رئیس در تبیین موضع خود و راه‌حل وضعیت فعلی گفت: «خروج از وضعیت کنونی در گرو تغییر مسیر است؛ هرچه این تغییر بیشتر به تعویق بیفتد، هزینه‌های تاخیر در تغییر نیز افزایش می‌یابد. در عمل، اما، چنین به نظر می‌رسد که تبیین نخست دست‌برتر را در فضای سیاسی کشور دارد؛ تبیینی که هزینه‌های تغییر را بزرگ‌تر از هزینه‌های تداوم وضع موجود برآورد می‌کند. در چنین شرایطی، مساله اصلی نه اجرای یک اصلاح بخشی دیگر، بلکه این است که آیا نظام حکمرانی، پیش از آنکه تاخیر در تغییر امکان تغییر را بیش از پیش محدود کند، در مسیر خود بازنگری می‌کند.»

سه پیش‌شرط موفقیت اصلاحات

پویا جبل عاملی اقتصاددان، در گفت‌وگو با «دنیای اقتصاد» به اهمیت جامعیت اصلاحات برای موفقیت آن اشاره کرد و گفت: «اصلاحات اقتصادی زمانی می‌تواند به نتایج پایدار و معنا‌داری منجر شود که جامع باشد و تمامی بازارهایی را که در آنها نوعی سرکوب قیمتی یا مداخله ناکارآمد وجود دارد، دربرگیرد.

علیرضا کنانی

سیاستگذاران ایرانی سال‌ها است که روی میز خود، مشکلات مختلفی را در حوزه‌های بودجه، ارز، انرژی و... مشاهده می‌کنند. این مشکلات خود را در قالب ناترازی و عدم تناسب مصرف با منابع موجود نمایان می‌کنند. با انباشته شدن این مشکلات در طول دهه‌های اخیر، وضعیت برخی از ناترازی‌ها در جامعه ایران، به شرایط حاد رسیده است و این امر سیاستگذاران را نوعی تصمیم‌گیری اجباری و فوری مواجه کرده است. «دنیای اقتصاد» در گفت‌وگو با صاحب‌نظران اقتصادی، به بررسی انتخاب‌های موجود برای سیاستگذاران در مواجهه با این شرایط پرداخته است. برخی صاحب‌نظران معتقدند دولت پیش از اقدام به اصلاحات، باید مقدمات مورد نیاز داخلی و خارجی این اصلاحات از جمله رفع تحریم‌ها و اقطاع افکار عمومی را انجام دهد و پس از آن اقدام به اصلاحات کند؛ اما در مقابل، برخی اقتصاددانان تصور می‌کنند تحریم و وضعیت سیاسی داخلی را باید به‌عنوان اولویت‌های موجود پذیرفت و با توجه به این وضعیت اقدام به انجام اصلاحات کرد. این دسته از صاحب‌نظران معتقدند اگرچه در نهایت، مهیا کردن ملزومات اصلاحات جامع اقتصادی، یک حالت ایده‌آل است اما به کارگیری اصلاحات در بخش‌های خاص همچون بنزین، به ناچار باید صورت بگیرد اما نمی‌توان انتظار خروجی‌های مثبت گسترده‌ای از چنین اصلاحاتی داشت.

تبیین خطرناک اصلاحات قیمتی

نوید رئیسی تحلیلگر اقتصاد سیاسی، در گفت‌وگو با «دنیای اقتصاد» اشاره کرد: «طی سال گذشته، ناآرامی‌های دی‌ماه و رویارویی مستقیم با ایالات متحده، سایه سنگین بحران را از درون بیرون بر اقتصاد از پیش فرسوده ایران گسترده و به‌طور هم‌زمان، هزینه‌های تغییر و تاخیر در تغییر را به‌شدت افزایش داد. این صاحب‌نظر اشاره کرد که در رابطه با وضعیت فعلی دو تبیین مشخص در فضای رسمی بیش از همه شنیده می‌شوند: «تبیین نخست، فشارهای اقتصادی، اجتماعی و امنیتی در وضعیت کنونی را انکار نمی‌کند، اما آنها را هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر تحقق اهدافی بزرگ‌تر در نظر می‌گیرد. در این تبیین، تغییر در مسیر نهادهای کشور، نوعی عقب‌نشینی هوشی از اهدافی تلقی می‌شود که حکمرانی کشور بر پایه آنها سامان یافته است.» اما در تبیین دوم: «مساله کنونی تداوم مجموعه‌ای از روندهای فرسایشی است که هم‌زمان اقتصاد، جامعه و سیاست داخلی و خارجی را متاثر کرده‌اند. این روندها، با تحمیل هزینه‌های سنگین بر کشور، ظرفیت‌های اقتصادی، اجتماعی و حکمرانی را فرسوده کرده‌اند. در چارچوب این تبیین، حل مسائل پیچیده و درهم‌تنیده کشور بدون تغییر در کلیت مسیر نهادهای و قواعد حکم بر آن، ناممکن است.» با این حال از نظر رئیسی تبیین سوم نیز وجود دارد که: «منازعات درونی و بیرونی قواعد حاکم بر آنها را داده‌شده فرض کرده و بر ضرورت افزایش «تاب‌آوری اقتصادی» کشور، آن هم عمدتاً از مسیر اصلاحات بخشی، تاکید می‌کند. در این تبیین، چنین فرض می‌شود که می‌توان بدون درگیر شدن با تغییرات عمیق و پیچیده، برخی عدم‌تعادل‌های اقتصادی را از طریق اصلاح قیمت‌ها، حذف یارانه‌ها یا تغییر قواعد بخشی تعدیل کرد.»

رئیس در نقد تبیین سوم از شرایط کنونی اقتصاد کشور گفت: «این تبیین بارها برای توجیه اصلاحات اقتصادی

مسیر سفرهای عبدالناصر همتی به کشورهای خارجی بررسی شد

دیپلماسی اقتصادی رئیس کل

دنیای اقتصاد: عبدالناصر همتی، رئیس بانک مرکزی، روز گذشته عازم بغداد شد تا با مقامات اقتصادی این کشور در خصوص تسهیل مبادلات تجاری، رفع موانع موجود و عملیاتی کردن توافقات پیشین، دیدار و گفتگو کند. عبدالناصر همتی در ماه‌های نخست ریاست بر بانک مرکزی، از اسلام‌آباد و دوحه تا مسکو، سوئیس و هند، حضوری پررنگ در دیپلماسی اقتصادی داشته است؛ سفرهایی که هر کدام با هدفی متفاوت، از پیگیری آزادسازی دارایی‌های بلوکه‌شده و کاهش هزینه‌تحریم تا توسعه سازوکارهای پولی با روسیه و چین، مرور این سفرها نشان می‌دهد رئیس کل بانک مرکزی در این سفرها چه اهدافی را دنبال کرده و دستاوردهای مالی مستقل در بریکس، انجام شده‌اند. همتی، روز گذشته نیز عازم عراق شد. عبدالناصر همتی از زمان آغاز ریاست بر بانک مرکزی، تنها در تهران به سیاستگذاری پولی و ارزی نپرداخته و بخش قابل توجهی از فعالیت خود را به دیپلماسی اقتصادی

یکی از نخستین مقاصد مهم همتی، اسلام‌آباد بود؛ جایی که او در فروردین ۱۴۰۵ در حاشیه مذاکرات ایران و آمریکا با وزیر خارجه و معاون نخست‌وزیر پاکستان دیدار کرد. حضور رئیس کل بانک مرکزی در این مذاکرات نشان داد که مسائل اقتصادی و مالی، از جمله تحریم‌ها، منابع ارزی و مناسبات اقتصادی، بخشی جدایی‌ناپذیر از مذاکرات تهران و واشنگتن است. در این دیدار بر اهمیت گفت‌وگو و پایداری و ثبات منطقه‌ای تاکید شد و پاکستان نیز به‌عنوان میزبان اصلی مذاکرات، نقشی در نزدیک کردن موضوع دو طرف داشت.

در گام بعد، همتی در چهارم خرداد راهی قطر شد؛ سفری که یکی از مهم‌ترین اهداف اعلام‌شده آن پیگیری آزادسازی دارایی‌های بلوکه‌شده ایران بود. قطر از سال ۲۰۲۳ به یکی از مراکز مهم پرونده مالی ایران و آمریکا تبدیل شده؛ بخشی از منابع ایران که پیش‌تر در کردجهنوب مسدود شده بود، به حساب‌هایی در قطر منتقل شده است. بنابراین دوحه هم‌زمان محل نگهداری بخشی از منابع ایران و هم کاتالی برای ارتباط تهران و واشنگتن بود. سفر همتی در شرایطی انجام شد که مذاکرات درباره آزادسازی منابع مسدودشده و چگونگی استفاده از آنها دوباره در دستور کار قرار گرفته بود.

حضور در مذاکرات سوئیس

مهم‌ترین سفر اقتصادی همتی در این دوره را می‌توان سفر به سوئیس دانست. او در اواخر خرداد به‌عنوان عضو تیم اقتصادی مذاکرات ایران و آمریکا در گفت‌وگوهایی شرکت کرد که دوم‌محور اصلی دولت و آزادسازی بخشی از منابع ارزی مسدودشده و کاهش فشار تحریمی بر صادرات نفت و پتروشیمی، طبق روایت همتی، قرار بود در مرحله نخست حدود ۱۲ میلیارد دلار از منابع در دستور قرار گیرد و استفاده از آن بر اساس توافق سال ۱۴۰۲، برای تأمین کالاهای اساسی و دارو، انجام شود. اهمیت این منابع از نگاه بانک مرکزی صرفاً در افزایش ذخایر ارزی نیست. همتی تاکید کرده که این منابع پیش‌تر از سوی بانک مرکزی از دولت خریداری شده و معادل ریالی آن به دولت پرداخت شده است؛ بنابراین منابع مذکور بخشی از ذخایر بانک مرکزی محسوب می‌شوند. در صورت استفاده از آنها برای واردات کالاهای اساسی و فروش ریالی این کالاها در داخل، بخشی از نقدینگی نیز می‌تواند به سمت بانک مرکزی بازگردد. از این منظر، آزادسازی منابع می‌تواند علاوه بر کاهش فشار ارزی، ابزاری برای مدیریت نقدینگی نیز باشد. ستاورد دیگر مذاکرات سوئیس، ایجاد یک پنجره ۶ روزه برای صادرات نفت، پتروشیمی و سایر فرآورده‌های نفتی خارج از فشار مستقیم تحریم بود. طبق توضیحات همتی، در این دوره امکان صادرات به‌بندار مختلف و انتقال درآمد به حساب‌های اعلام‌شده ایران فراهم می‌شد. اهمیت این موضوع در کاهش «هزینه اصطکاک تحریم» بود؛ هزینه‌هایی که از طریق واسطه‌گری، تخفیف‌های فروش، دشواری انتقال پول، ریسک حمل‌ونقل و بیمه و محدودیت در انتخاب خریدار به اقتصاد ایران تحمیل می‌شود. البته همتی تاکید کرد که این معافیت به معنای پایان تحریم‌ها نیست و شبکه‌هایی که ایران برای دور زدن تحریم‌ها ایجاد کرده، همچنان باید حفظ شوند.

یافتن راه‌های جایگزین پرداخت دلاری

در کنار تلاش برای گشایش در مسیر مذاکرات با غرب، همتی هم‌زمان به دنبال ساختن مسیرهای جایگزین برای تجارت و تأمین مالی ایران بوده و سفر او به مسکو در خردادماه نمونه‌روشن این رویکرد است. هدف اصلی این سفر توسعه همکاری‌های پولی و بانکی ایران و روسیه، تسهیل مبادلات تجاری و ایجاد سازوکارهای جدید برای تسویه معاملات بود. یکی از مهم‌ترین موضوعات مطرح‌شده، اتصال شبکه پرداخت شتاب ایران به شبکه میر روسیه بود. همتی اعلام کرد مرحله سوم این پروژه قرار است عملیاتی شود تا ایرانیان بتوانند در روسیه با کارت‌های بانکی خود خرید کنند.

در مذاکرات مسکو، گسترش همکاری بانک‌های دو کشور برای گشایش اعتبار استادی، تأمین مالی تجارت و ارائه ضمانت‌ها نیز دنبال شد. همتی همچنین بر تقویت «کریدور شمال» و استفاده بیشتر از ظرفیت روسیه برای تأمین کالا و توسعه تجارت تاکید کرد. افزایش سرمایه میر یونس بانک، تقویت نقش این بانک در تأمین مالی تجارت و ایجاد کمیته دائمی بانکی میان دو کشور نیز از جمله پیشنهادها مطرح‌شده بود. استفاده از ارزش ملی و سوپارایزی نیز در مذاکرات مطرح شد؛ سازوکارهایی که می‌توانند وابستگی تجارت دو کشور به دلار و شبکه‌های مالی تحت کنترل غرب را کاهش دهند. همتی در دیدار با فعالان اقتصادی ایرانی در روسیه نیز بر یکپارچه‌سازی بازار ارز، کاهش هزینه‌های مبادلاتی و ایجاد ثبات برای صادرکنندگان و واردکنندگان تاکید کرد. این سفر نشان داد که دیپلماسی بانکی دولت فقط به مذاکره برای رفع تحریم‌ها محدود نیست و هم‌زمان ایجاد زیرساخت‌های مالی جایگزین را نیز دنبال می‌کند.

همین رویکرد در سفر همتی به هند برای شرکت در اجلاس بریکس نیز دنبال شد. هدف اصلی این سفر، تقویت همکاری‌های پولی و بانکی چندجانبه، استفاده بیشتر از ارزهای ملی و کاهش نقش دلار در تسویه مبادلات بود. همتی در نشست بریکس تاکید کرد که این گروه باید از گفت‌وگوهای سیاسی به سازوکارهای عملیاتی برسد. او پیشنهاد ایجاد یک کریدور مالی مستقل بریکس و اتصال شبکه‌های پرداخت کشورهای عضو مطرح کرده و بر استفاده از ارزهای ملی و ارزهای دیجیتال بانک‌های مرکزی تاکید کرد.

مقصد اخیر همتی، عراق بود. روز گذشته، رئیس بانک مرکزی ایران با هدف دیدار با مقامات بانکی و اقتصادی عراق به هند سفر کرد. مأموریت این سفر، تعمیق همکاری‌ها، رفع انسدادهای ساختاری در تعاملات تجاری و بانکی دو کشور و طراحی سازوکارهای نوین برای مبادلات مشترک بود. این مذاکرات در چارچوب توافق میان‌رؤسای بانک‌های مرکزی ایران و عراق انجام شد. همتی در نخستین روز سفر به عراق با وزیر تجارت این کشور دیدار کرد و درباره تسهیل مبادلات تجاری، رفع موانع موجود و عملیاتی کردن توافقات پیشین گفت‌وگو کرد. طرفین بر توسعه روابط اقتصادی، سرمایه‌گذاری و بانکی تاکید کردند و همتی خواستار سازوکارهای جدید برای تسریع صادرات و واردات، به‌ویژه در مبادی ورودی شد.

آگهی دعوت به مجمع عمومی عادی به‌طور فوق‌العاده

شرکت مسبار کاوه به شماره ثبت ۱۸۴۴۱۹ و شناسه ملی ۱۰۱۰۲۲۶۵۰۸

بدینوسیله از کلیه سهامداران محترم دعوت می‌گردد در جلسه مجمع عمومی عادی به‌طور فوق‌العاده شرکت مسبار کاوه حضور به‌هم رسانند.

جلسه در تاریخ ۹ شهر یور ۱۴۰۵، ساعت ۱۰ صبح به‌آدرس دفتر مرکزی شرکت مسبار کاوه برگزار خواهد شد.

دستور جلسه: انتخاب اعضای جدید هیأت مدیره

هیأت مدیره